

ANTONI VILA CASAS

L'últim mecenes

Text i fotografia. *Josep M. Muñoz*

Antoni Vila i Casas (Barcelona, 1930) és un empresari farmacèutic i un mecenes. Fill d'una família d'industrials manresans del tèxtil, va passar la guerra a Llaveneres, on estiuejaven. El 1942, als onze anys, va quedar orfe de pare. Va estudiar al col·legi dels Jesuïtes del carrer Casp, i el 1956 es va llicenciar en Farmàcia per la Universitat de Barcelona. Establert com a farmacèutic, amb el seu amic Santiago Oller Daurella va fundar, l'any 1960, els Laboratoris Prodes, que va presidir, i que, constituït el 1986 en el hòlding Prodesfarma, es va acabar fusionant, el 1997, amb els Laboratoris Almirall. En l'entremig va presidir la patronal espanyola del sector farmacèutic, Farmaindustria (1989-91). El 1995 va comprar els laboratoris Aquilea, que després va vendre a Uriach. A més d'empresari, ha destacat com a mecenes de nombroses iniciatives culturals. El 1986 va crear la Fundació Vila Casas, de la qual és president, destinada primer a qüestions de salut i que, ara fa vint anys, després d'abandonar el negoci farmacèutic, va refundar amb el propòsit d'incorporar-hi l'àmbit artístic, el qual ha anat prenent cada cop més rellevància. A partir de la rehabilitació de l'edifici modernista Casa Felip a l'Eixample de Barcelona, el principal del qual acull la seu de la Fundació, i de la creació d'un primer petit museu d'escultura a Pals, dit Ca la Tona, la Fundació ha anat creixent, amb la sola aportació del seu president, fins al punt que, a més de les exposicions que organitza periòdicament, ha reunit la col·lecció més àmplia d'art català entre 1945 i avui mateix. Amb un patrimoni net de 87 milions d'euros, dirigida en els primers anys per Glòria Bosch i, a la seva jubilació, per Àlex Susanna, ha obert d'aleshores ençà cinc espais museístics i expositius: el Palau Solterra a Torroella de Montgrí, els dos Espai Volart i el Museu Can Framis a Barcelona i el Museu Can Mario a Palafrugell, i té convenis amb diversos ajuntaments per itinerar exposicions. Políticament afí a Jordi Pujol i a Convergència Democràtica, Vila Casas es manifesta escèptic respecte al futur de Catalunya dins d'Espanya. És membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi i de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. El 1996 va rebre la Gran Creu de l'ordre del Mèrit Civil, el 1999 la Creu de Sant Jordi, el 2004 el Premi Montblanc al mecenatge, el 2009 el premi del Consell Nacional de la Cultura i les Arts (CoNCA) al patrimoni cultural i el 2013 la Medalla d'Or al Mèrit Cultural de l'Ajuntament de Barcelona.

Vostè va néixer a Barcelona l'any 1930, en el si d'una família del món del tèxtil. M'agradaria saber alguna cosa sobre aquests orígens familiars.

El meu avi tenia una fàbrica de teixits i el meu besavi tenia [a Manresa] una fàbrica de cintes, que va heretar del rebesavi; primer feien només cintes negres, el besavi va començar a fer-ne de marrons per poder-ne vendre als capellans i a les monges, fins que finalment van començar a fer-ne de tots colors. Aleshores el meu avi, Lluís Vila i Miralles, va muntar una fàbrica de teixits, Gallifa, Vila i Companyia, i li va anar bé. Va ser diputat per Manresa [pel partit Conservador]. El meu pare va ser advocat, treballava a la fàbrica tèxtil, però va morir jove, als 48 anys; jo llavors en tenia 11. La meua mare, que era una senyora molt ferma, ens va pujar, amb l'ajuda del meu avi. El meu pare tenia una bona col·lecció de segells, i la mare se la va vendre, i amb el que ens ajudava l'avi, ens va poder educar. Vaig estar 25 anys formant-me, primer al col·legi dels Jesuïtes i després a la Universitat. Vaig estudiar la carrera de Farmàcia, perquè el meu germà gran ja s'ocupava de la fàbrica; tot i que vaig començar la carrera de casualitat, després em va acabar agradant. Després vaig estar quaranta anys treballant: des que als 25 anys vaig tenir la primera farmàcia fins a l'any 1997, que vaig acabar de treballar en el sector farmacèutic. Entremig vaig fundar un laboratori. Llavors vaig agafar un càncer [l'any 2004] i vaig impulsar la fundació, que ja havia constituït quan tenia el laboratori, i em vaig dedicar a fer coses de salut i d'art. Això és la meua vida...

...resumida en un minut!

Ara pregunta el que vulguis.

Vostè era petit quan va esclatar la Guerra, només tenia sis anys, però sens dubte en té alguns records. Com la va viure?

El 18 de juliol ens va agafar estiuejant a Llanvaneres. El meu primer record de la guerra és que va venir un esquadro de cavalleria a Llanvaneres, on havia nascut el cardenal Vives i Tutó, i amb un llaç escorredís van agafar l'estàtua [de l'eclesiàstic] que hi havia en una cruïlla de la carretera de Llanvaneres amb Mata i amb els cavalls la van tirar a terra. Aquest és el primer impacte que vaig tenir de la guerra. Vam passar els tres anys a Llanvaneres. El meu pare anava a treballar a Barcelona, i nosaltres ens vam quedar allà, sense sortir. No puc dir que la guerra la passéssim bé: més aviat ens faltaven aliments. No teníem col·legi, però venia una professora que ens va ensenyar a llegir i a escriure. Recordo també que el consolat belga ens convidava, als nens que vivíem allà, a xocolata desfeta.

I de records de la guerra no en tinc més fins que [el 1939] va entrar una companyia italiana a alliberar Llanvaneres; no en recordo el nom, però eren molt amables. Davant de la nostra torre hi havia una sala que en deien Sala Matas, on feien teatre, i allà hi havia uns quants soldats que feien el ranxo. Menjaven macarrons, i a vegades

ens donaven els que sobraven, de manera que menjàvem macarrons italians.

Aquests són els records que tinc. També recordo que teníem un conill i gallines, i ens buscàvem la vida. Però va ser una època difícil. El meu pare, el van agafar i els obrers de la fàbrica el van treure: vam tenir suposo l'ensurt de totes les famílies més o menys benestants.

Quan diu que el van treure, vol dir que van col·lectivitzar la fàbrica?

La van col·lectivitzar, però van deixar de gerent el meu pare, que era molt bona persona. El meu pare deien que tenia una úlcera d'estómac i el volien operar, però van preferir esperar perquè no fos cas que, com passava durant la guerra, es produís un tall de llum a mitja operació. Quan finalment el van operar, després de la guerra, en lloc d'una llaga d'estómac va resultar que tenia un tumor, i es va morir d'una septicèmia. Als 11 anys em vaig trobar sense pare.

Eren més germans?

Érem cinc germans. La mare, que era molt ferma en aquest sentit, ens va saber educar, donant-nos responsabilitat i llibertat al mateix temps, i això va fer que tinguéssim un caràcter i una formació independent, i que aprenguéssim que nosaltres mateixos érem responsables del que fèiem.

On vivien, a Barcelona?

Al carrer Casp, 54, cantonada amb Bruc.

M'ha dit que va estudiar al col·legi dels Jesuïtes de Casp, que era una escola que, com diuen en castellà, *imprime carácter*. Quin record en té?

En tinc un bon record, perquè era un col·legi formatiu. Hi vaig fer amics, i m'hi trobava bé. No és que fos un gran estudiant, però estudiava i em portava bé. I veritablement, si tu hi posaves de la teva part, t'ajudaven. Crec

No puc dir que la guerra la passéssim bé: més aviat ens faltaven aliments. No teníem col·legi, però venia una professora que ens va ensenyar a llegir i a escriure. Recordo també que el consolat belga ens convidava a xocolata desfeta.

Quan jo vaig acabar el batxillerat, el meu avi em va donar a triar, com a regal, entre un teler i una moto, i vaig escollir el teler. Vaig parlar amb el meu germà i vam decidir de posar els dos telers junts per tal de tenir més producció.

que els haig d'agrair una formació humana, o religiosa o, digues-ne com vulguis, cultural. A vegades a la vida encara hi ha coses que me'n recordo de quan me les van ensenyar, i les tinc com a costum. Per exemple, una cosa que ells en deien *examen de conciencia diario*, que avui en dia, en els temps que som, sona una mica... però que no era res més que dir: "Tu pensa cada dia, quan te'n vas al llit, què has fet bé i què has fet malament durant el dia; si has fet bé, estigues content, i si has fet res de malament, mira de reparar-ho". Ara no sé com en diríem, però és ben bé repassar el que has fet durant el dia, i treure'n les conseqüències, del que has fet bé i del que has fet malament. I això ho practico sempre.

Recorda algun professor en especial dels Jesuïtes?

Sí, hi vaig passar set anys, allà! Puc parlar de l'*hermano* Climent, de l'*hermano* Noguera, del pare Messeguer, del pare Mur, del pare Thió, el pare Niubò, el pare espiritual... Tots aquests eren capellans, i després hi havia professors com el senyor Camps, d'història i geografia, que és una assignatura, la història, que m'agradava molt. També els de llatí i grec, matemàtica amb en Casellas, ciències cronològiques. No vaig tenir problemes amb cap professor.

Diu que li agradava la història, però tanmateix va estudiar Farmàcia.

Bé, la química també m'agradava, i havíem tingut un professor molt agradable, el pare Mur. Però en realitat ho vaig fer pels amics que havia conegut a l'escola i amb qui compartíem aficions. Recordo que jo de petit, abans de la guerra, ja havia anat als toros i, acabada la guerra, els representants de teixits d'Andalusia quan venien a Barcelona a buscar roba, li deien al meu pare que si volia s'endurien "*a su hijo Antoñito*" als toros. I m'agradaven, els toros. Aquests representants s'estaven a l'Hotel Oriente, i allà hi havia ambient taurí; menjàvem una mica de pernil, i una paella, i després anàvem als toros, a La Monumental, vèiem la corrida i tornàvem a peu fins

al Leopoldo. I llavors deien: "*Al niño dènle media ración de queso i un poquitín de vino*", i, és clar, jo arribava a casa ben content, amb el *queso* i l'*amontillado*, i això va fer que agafés afició als toros.

Allà també hi havia un noi que es deia Oller, amb qui ens vam fer molt amics, vam estudiar la carrera junts i va arribar a ser soci meu. I anàvem als toros. Recordo que, en aquella època, als catorze anys et deixaven entrar a tot arreu, pagaves una entrada que valia no sé si dues o tres pessetes, i vèiem els toros.

Barcelona era llavors una ciutat amb una gran afició als toros.

Barcelona és encara molt aficionada als toros, i jo també ho soc, un gran aficionat. Tot i que hi havia èpoques en què m'agradaven més i èpoques en què m'agradaven menys. També hi havia anat, de més gran, amb el meu amic Pere Balaña i la seva família, i vaig poder conèixer molts toreros. Després ho vaig deixar, per la feina i perquè els caps de setmana vam començar a anar a Pals, on estiuèjavem. El 600 va generalitzar els caps de setmana a fora. Però després, quan va venir el José Tomás, vaig tornar a aficionar-me als toros!

Tots els aficionats en parlen molt bé, d'aquest torero.

José Tomás ha sigut la revolució del toreig. Llàstima que va coincidir amb l'animalisme i les campanyes en contra dels toros, fins que els van suprimir. Però bé, encara l'he anat a veure a Nimes i a algun altre lloc, perquè era un torero extraordinari. M'agradaven molt, els toros.

Tornem a l'època de la carrera, si li sembla.

El meu germà gran va entrar la fàbrica del meu pare, i va posar un teler que requeria un permís d'Indústria. Quan jo vaig acabar el batxillerat, el meu avi em va donar a triar, com a regal, entre un teler i una moto, i vaig escollir el teler. Vaig parlar amb el meu germà i vam decidir de posar els dos telers junts per tal de tenir més producció; el que jo sí que podia fer, mentre estudiava, era sortir a vendre. Fèiem teles de ràdio, unes teles daurades que recobrien el plafó de l'altaveu, que eren molt barates perquè es feien amb la viscosa que es posava en els neumàtics de cotxe, que fabricaven a Bilbao els Firestone. D'això n'extrèiem una fibra de color groc daurat, molt brillant, que feia bonic.

I amb això ens guanyàvem bé la vida. Jo em vaig poder comprar una moto i anava a la universitat a estudiar. L'època d'estudiant va ser molt agradable per a mi, perquè anava a la universitat i a la una, quan sortia, a vegades em perdia alguna classe, anava a veure els fabricants de ràdios, a vendre'ls la roba que fabricava el meu germà. Recordo que una vegada vam aconseguir una comanda de 3.000 metres per a la Philips, i allò va ser...!

El que passa és que a vegades l'èxit obre els ulls a més gent, i va venir una persona que tenia més telers i més estructura i ens va prendre molt de mercat. Aquesta època bona de vendre teles va durar pràcticament tres o quatre

anys de la carrera, i vam arribar a tenir cinc telers. L'espai que teníem, al carrer Pallars 284, era d'en Samaranch. Llavors el meu germà, que era molt amic de la Congregació Mariana d'en Xavier Muñoz i del Francesc Quer, que era cosí dels Oller i que era el soci d'en Muñoz a Tèxtil Alse, els va traspasar els telers, i ens en pagaven un tant. No era el mateix, però a mi m'anava molt bé perquè tenia uns calerets cada mes.

En acabar la carrera, l'any 1956, va posar una farmàcia. Vaig començar amb una farmàcia que era a les “cases barates” de la Trinitat, al districte de Sant Andreu. Al cap de dos o tres anys, vaig comprar una farmàcia, la farmàcia Vallescà, a la Gran Via amb el carrer Girona. Allò em va canviar la vida.

A la Trinitat anava justet, però entre uns diners que em van deixar i una part del que teníem a Manresa vaig poder comprar aquesta farmàcia, i allà m'hi guanyava bé la vida. Al meu amic Oller, que era fill de metge i fabricava uns injectables balsàmics, jo li deia que comprés també una farmàcia, però el seu pare li deia que no tenia diners, i que en tot cas compraria un laboratori. I el seu pare va comprar, a un tal Lipperheide, un laboratori caríssim, que no valia el que en van pagar, 600.000 pessetes. I vam pensar com podíem fer-ho. Vam dir-ho a altres farmacèutics del meu curs: érem deu i cadascú hi havia de posar 60.000 pessetes. L'Oller fabricaria i nosaltres vendríem el seu producte a les nostres farmàcies. I d'aquí va néixer [l'any 1960] el laboratori Prodes, que finalment ens hi vam dedicar tres persones: un fabricava, l'altre portava les comandes i els diners, i l'altre, que era jo, tenia relació amb Sanitat i creava els productes. Així va ser com vam començar.

Es podria dir que estem parlant d'un sector relativament nou a l'època?

Bé, a l'any 60 ja hi havia molts laboratoris importants. Nosaltres vam començar amb un laboratori petit. Fabricàvem un producte, Pinosan, que era un gel pel bany; abans hi havia el Moussel, que era de color vermell i nosaltres el vam fer verd. I en veníem. Vam fabricar un xarop que vam copiar de la Faes, que es deia bronquidiazina, i nosaltres el vam anomenar Prodesmicina, i vam tenir la sort que van obrir el petitori [de la Seguretat Social] i la bronquidiazina no s'hi va presentar, i nosaltres sí, i vam obtenir el permís per vendre'l. I en vam vendre molt, tot i que al principi en veníem molt poc, dos o tres-cents al mes a les nostres deu farmàcies. Però llavors va arribar un home d'Alacant, que venia a veure una final de no sé quina copa que jugava el Barça, i ens va preguntar pel xarop que entrava dins la Seguretat Social, i ens va demanar si no li donaríem una representació a Alacant: assegurava que en vendria dos mil al mes, amb la condició que volia el 15% de comissió. Li vam donar la representació, i després vam començar a vendre'l a València, Múrcia, a quatre o cinc províncies. Va pujar com l'escuma. Després d'aquest, vam agafar altres representants per tot

Espanya. Més tard, ell va posar un laboratori seu a Alacant, copiant alguns productes nostres amb la informació que li enviàvem, i al final li vam treure la representació.

Però sí, vam començar de no res, i al final vam ser un laboratori important. I després vam tenir sort —o potser vam veure venir les coses. Jo tenia facilitat per veure els productes, i vaig conèixer un senyor que sabia molt de química, el Dr. Prous, que també tenia una empresa i estudiava les novetats que es feien a Europa i al món, i quan creia que un producte determinat es vendria bé, em preparava un dossier i jo el registrava. Alguns amb molt bon resultat. L'any 1964 vaig registrar, per exemple, el Diazepan, el Diazepan Prodes, que encara existeix, i que era una còpia del Valium. Jo el que feia era veure els productes, els copiava de les multinacionals i els venia el 25% més barats que l'original. És clar, la propaganda era fàcil: “li venem el mateix, però més barat”. I el metge s'hi agafava. I el laboratori va anar creixent.

Era una època, en ple franquisme, en què aquestes pràctiques eren possibles. Després, amb els primers governs democràtics, i més tard amb l'entrada a Europa, això va canviar. Però vostè sempre diu que la política de Sanitat dels socialistes els va afavorir.

Sí, la política sanitària del govern anava a favor nostre. És clar, respectaven les multinacionals, però jo els convencien que el que fèiem nosaltres era igual i més barat, i em feien cas. Però va arribar un moment que els socialistes van creure que un producte amb la mateixa fórmula que un altre, havia de tenir el mateix preu que l'altre. Havien de valdre tots igual. D'aquesta manera, em vaig trobar que uns preus que estaven intervinguts, de cop va pujar el preu del nostre producte, posant-lo al mateix nivell que el de les multinacionals, i això em va donar unes entrades més importants, i aleshores vaig poder professionalitzar més l'empresa, amb més bons agents de vendes i més bons tècnics. Això ens va permetre fer un salt endavant.

En aquell moment, hi havia quatre o cinc laboratoris grans, com Uriach o Esteve, que tenien una trajectòria d'anys. Però molts no tenien productes propis per vendre. Jo sí que tenia tota una gamma de productes per donar i per vendre, perquè quan veia un producte el registrava. Quan van entrar els socialistes al govern, molts d'aquests laboratoris que no tenien productes propis van tenir por, i els van començar a vendre. Aleshores en vaig comprar dos o tres, i els vaig donar productes nous, que ells no tenien i que els seus venedors es delien per tenir. Aquests laboratoris, doncs, van anar creixent i creixent, i va arribar un moment [el 1986] en què vam constituir Prodesfarma, que era l'agrupació d'uns quants laboratoris, i vam créixer molt, i inclús vam començar a fer recerca. Aquí també vam tenir sort perquè llavors ja entràvem a la Comunitat Econòmica Europea, i les lleis europees també eren d'aplicació a Espanya, de manera que si tenies un producte registrat en un país, automàticament tenies la possibilitat que te l'acceptessin als altres països.

Vam registrar [el 1992] un producte d'investigació pròpia, l'aceclofenac, que veníem amb el nom d'Airtal, i el vam registrar a Suècia, a més d'Espanya. Així teníem possibilitats de vendre'l als quinze països d'Europa, i això va fer que els altres canviessin la política de copiar per una d'obtenir llicències. I així va ser com va créixer el laboratori.

Prodesfarma va ser un grup important, amb vuit-cents treballadors, i un centre de recerca propi a Sant Feliu de Llobregat. Però finalment el laboratori va acabar fusionant-se, oi?

Sí, bé llavors ja ens fèiem amb els vint o trenta laboratoris primers del rànquing espanyol.

I vostè va presidir, entre 1989 i 1991, Farmaindustria, l'agrupació dels empresaris de la indústria farmacèutica espanyola, molts d'ells catalans. És en aquell moment, que veu la necessitat de ser més grans davant la competència europea?

Jo aleshores vaig fer una conferència, a l'hotel Ritz, sobre com veia el mercat espanyol. Llavors [1990] havien estrenat la pel·lícula *Bailando con lobos*, amb el Kevin Costner, i allà vaig dir que a Espanya ens anava bé, però que els laboratoris espanyols ens havíem d'adonar que estàvem ballant amb elefants, i que si un laboratori estranger dels grossos ens posava el preu, aleshores ja no seria ballar amb llops, sinó que ens esclafarien, i que hauríem de fer una política de fusió per poder ser més grans i poder fabricar productes propis. Aleshores un home d'un laboratori important d'Espanya, l'Almirall, un dia

que vam coincidir en un avió anant a una reunió de Farmaindustria, em va preguntar si allò ho havia dit seriosament, i que tenia interès a parlar-ne. A partir d'aquí ens vam fusionar, l'any 97.

La fusió entre Almirall, dels germans Gallardo, i Prodesfarma va ser saludada pel diari *La Vanguardia* (25/1/1997) com "la primera gran fusió catalana", tot destacant que "es la primera unió de dos empreses familiars catalanes desde hace años" i que "la nueva compañía es pequeña a escala mundial pero es la primera española". És veritat que aquesta fusió va ser polèmica?

No, polèmica no, però era difícil, ja que cadascú defensava els interessos propis. Vam fer una fusió a cinquanta-cinquanta, però l'un creia que tenia millors productes nous que l'altre. Quan ells em van dir que els agradaria manar, jo vaig demanar de tenir un pacte de minories reforçat. Jo aleshores tenia 67 anys, i la perspectiva de deixar aviat la indústria farmacèutica. Per tant, vaig voler assegurar-me un mínim de beneficis i poder tenir veu en segons quines decisions. És a dir, que em pogués oposar a alguna cosa que jo entenia que ens podia perjudicar econòmicament a mi o al laboratori. I ho vam fer així. Hem de pensar que en el meu laboratori érem tres socis, i per tant jo estava acostumat a tenir el 30%. No, tot això no va ser gens polèmic, però ells eren els que manaven.

Diu que aleshores ja tenia la perspectiva de deixar la indústria farmacèutica.

Jo aleshores pensava que venia una època de mercat gran, en què els americans i els francesos vindrien aquí, i vaig veure que seria més difícil subsistir. Podíem subsistir, però... Llavors, per distreure'm, m'agradava fer el que ara en diuen nutracèutics [els productes alimentaris que es considera que tenen un efecte beneficiós per a la salut]. Recordo que llavors hi havia uns trenta productes florals o d'escorça que tenien al·legacions terapèutiques. Per exemple, el salze té la salipirina, que és una mena d'aspirina indicada per al dolor. Amb fulles de malva, o escorça de salze, en podies fer un producte analgèsic. O podies agafar el suc de carxofa com a laxant. Llavors [el 1995] jo acabava d'adquirir un laboratori que es deia Aquilea, i li vaig donar diversos productes. I així vam estar uns quants anys. Però aleshores, l'any 2004, vaig agafar un càncer, un limfoma, i vaig decidir vendre la meua part i anar-me'n. Tot i que inicialment em vaig quedar Aquilea, al final vaig decidir sortir de tot: primer vaig vendre a Almirall la meua participació a Prodesfarma, i després vaig vendre Aquilea a Uriach, que li ha anat molt bé. I amb això vaig acabar.

Llavors podria haver optat per viure de renda i anar-se'n a jugar a golf, però en canvi crea una fundació d'art.

La Fundació que tinc ara la vaig constituir l'any 1988 per a temes salut, per premiar trajectòries d'investigació mèdica. Però el que aconseguia és que quan donava el premi a un, se m'enfadaven set o vuit, i vaig veure que allò no funcionava. Aleshores [el 1998], amb un periodista, Vladimir de Semir, que treballava a *La Vanguardia* en temes de salut vam crear un màster per formar periodistes en l'aspecte sanitari. Això ho vam convertir en l'informe Quiral Salut, que encara fem cada any a la Fundació. Però aleshores ja em vaig dedicar totalment a l'art, i vaig convertir la fundació de salut en fundació d'art.

Què el va portar, a aquest canvi d'orientació?

Els últims vint anys del laboratori, a les autoritats i a les persones en qui tu confies a Sanitat, els havies de fer un obsequi. Però em semblava que regalar-los una ampolla de conyac era una vulgaritat, i que a més s'ho podien prendre malament. Llavors jo als pintors joves els comprava un quadre, i en feia fer una litografia, l'emmarcàvem i l'enviàvem, dins una capsula molt maca, com a obsequi. La primera vegada que ho vaig fer va ser quan era ministre l'Ernest Lluch, i el primer quadre que vaig fer va ser la farmàcia de Llúvia dibuixada per l'Aurora Altisent: el vaig enviar al ministre de Sanitat, al d'Indústria, al director del Centre Nacional de Farmacologia, a 25 o 30 d'aquestes persones que cuidaven el tema del producte.

I recordo que el director general de Farmàcia, un tal Félix Lobo, em va retornar el quadre dient que "*los socialistas no aceptamos regalos*". Però al cap d'una setmana ell va anar a despatxar amb el ministre i va adonar-se que en Lluch el tenia penjat, i em va escriure dient-me que "*si el ministro lo acepta también lo puedo*

aceptar yo", i aleshores li vaig tornar a enviar, i em penso que encara està penjat a la sala d'espera del despatx del director general de Farmàcia! Tots aquests quadres, els originals, encara els tinc. I això em va servir per conèixer molts pintors joves. I així vaig decidir de fer de la fundació de salut una fundació d'art, perquè a més a mi m'agradava molt l'escultura, i n'havia comprat.

Vostè era col·leccionista d'art?

No, a mi m'agradava l'art, més l'escultura que no pas la pintura, i vaig decidir fer una fundació també d'art, d'art i salut. Cada cop l'apartat de salut va ser més petit, però avui dia encara faig coses de salut. I aquí som.

Quan vostè decideix els fons de la fundació fa una aposta molt decidida per l'art català, oi?

Sí. D'una manera o altra, jo no puc fer un museu com el MNAC o com el MACBA, perquè això té una altra dimensió. Però jo veia que als artistes joves els costava, i que també els costava als qui ja tenien una edat. Aleshores vaig posar una premissa: primer, fer només artistes catalans, perquè per potència i per diners jo no podia fer artistes mundials. Aleshores vam dir que la nostra tasca havia de ser fomentar els joves, però sense oblidar les trajectòries dels artistes més consolidats.

El primer museu que vaig fer va ser a Pals, en una casa antiga que jo tenia, que en deien Ca la Tona, i allà vaig fer una exposició que vaig haver de desmuntar tota la casa, que era una meravella, i vaig posar-hi trenta-cinc o quaranta escultures. L'exposició era molt bonica, però tenia un inconvenient: tothom que venia a veure el museu, tot i que no era massa gent, passava per davant de casa i em demanaven d'anar a veure el museu, i jo els acompanyava, però em feia un tip de pujar i baixar escales! Aleshores me'n vaig anar a Torroella, i allà ja no em venien a buscar. I així és com vaig començar; primer vam amb l'escultura, després pintura, després fotografia. A mi m'agraden molt les antiguitats, i comprava cases i les arreglava, però cases que tinguessin una certa història, perquè la tradició i la cultura, a més de la llengua, són els eixos fonamentals de l'esperit d'un país. Així, la cultura l'exposava en una gran fàbrica, com Can Mario, a Palafrugell, que havia sigut una fàbrica de suro, de les més importants que hi havia hagut a Espanya. O aquest pis [la seu de la Fundació al carrer Ausias Marc], que era d'uns *indianos*, que venien de Cuba, o el palau Solterra, a Torroella, edificis bonics que jo reconstruïa i hi posava obres d'art; així vaig començar.

Vaig començar amb els joves, perquè les escultures dels artistes històrics no les podia pagar. Després, quan vaig tenir sales d'exposició, vaig entrar a recuperar trajectòries.

Vostè ha fet una certa insistència en aquells artistes catalans que no havien tingut un reconeixement, dins d'un món dominat per altres artistes com en Tàpies.

Jo també tinc Tàpies, però no tindria sentit que li fes una exposició a en Tàpies, que ja era molt conegut. Però he

Primer, fer només artistes catalans, perquè per potència i per diners jo no podia fer artistes mundials. Aleshores vam dir que la nostra tasca havia de ser fomentar els joves, però sense oblidar les trajectòries dels artistes més consolidats.

fet exposicions de molts artistes, com l'Agustí Pugi, que avui dia té fama mundial. I molts altres. Jo feia exposicions a tots aquells artistes joves que m'agradaven, els feia exposicions, amb la intenció de situar-los al mercat. No sé si ho he aconseguit o no, però aquesta era la meva intenció. Crec que fent aquesta tasca, de mica en mica —ara hem celebrat els vint anys de la Fundació— hem aconseguit situar els artistes catalans o almenys que hi hagi una Fundació que tingui una col·lecció que tingui el record de tots els artistes catalans que hi ha hagut durant aquests setanta anys que jo he estat fent tasca. Això sí: no hi ha ningú que tingui aquesta col·lecció.

Aquesta col·lecció té uns límits cronològics?

Jo vaig néixer l'any 1930, i vull fer del 30 al 30: del 1930 al 2030. Si la fundació continua, no es podrà deixar de comprar als artistes que vindran. Potser seran diferents... Però em vaig adonar que havia de ser a partir de l'any 1945, i que fins al 1930 no hi puc anar, perquè els tinc, els quadres, però no lliguen els quadres que als anys 30 pintaven en Mir o en Meifrèn, i que jo tinc a casa, amb el que es pinta ara. Aleshores vaig rebaixar fins al 1945, i de l'any 45 al 30 diria que tinc la col·lecció més important.

Estem parlant d'unes 3.000 obres, aproximadament?

Deixa'm mirar quin és l'última obra que he comprat... N'hi ha més de 4.000, entre una cosa i l'altra. Aquí tinc una de les últimes adquisicions, que té el número 3.923. O sigui quasi 4.000 pintures. Si hi sumem la fotografia i l'escultura, que n'hi ha menys...

Comprades per la Fundació, que es nodreix únicament dels diners de vostè?

Sí, únicament.

Es tracta d'una col·lecció molt particular? Respon als seus gustos?

Jo no compro un quadre que no m'agradi; els compro

tots jo, i m'han d'agradar. Jo no regalo a ningú els meus diners, me'ls gasto en allò que m'agrada.

I com ha educat el seu gust, com ha après a mirar les obres d'art?

Veient molts quadres. Un cop estàs ficat en aquest món, has vist moltes exposicions.

Hi ha algun artista que l'hagi captivat particularment?

De l'Agustí Puig en tinc cent quadres i potser més. Cada vegada que he inaugurat un edifici o una sala, l'he inaugurat amb obra de l'Agustí Puig. Però amb els premis que faig, he comprat obra de molta més gent.

Aleshores hi ha una voluntat que la mostra sigui representativa i no només d'uns artistes en concret?

És clar. Entre l'any 1945 i fins que s'acabi la Fundació serà la col·lecció d'art català més completa que hi haurà a tot Catalunya. No solament això. Tinc quatre museus: Can Mario d'escultura, el Palau Solterra, de fotografia, a l'Espai Volart faig les exposicions de pintura i a Can Framis el museu de pintura. A més programo el Museu de Vila-seca, on vam obrir amb una exposició de gravats d'en Tàpies i ara hi fem una exposició de l'Agustí Centelles. I a Olot també ho faré: a l'antic Museu dels Volcans farem convida la pintura olotina amb l'art contemporani català. També fem exposicions itinerants a l'Escala, a Sant Joan de les Abadesses, a Girona, a molts llocs. Dona molta feina, itinerar exposicions, però en fem unes vuit a l'any. Com a màxim. El que no vull és agafar més gent, perquè ja en tinc molta.

Quanta gent hi treballa, a la fundació?

Unes 25 o 28 persones.

La celebració dels vint anys de la Fundació ha coincidit amb un canvi en la direcció.

Actualment, la Glòria Bosch, que era la directora fins que es va jubilar a finals de 2019, és assessora. Encara estem fent exposicions que va programar la Glòria, i que ha acabat el nou director, l'Àlex Susanna. Però a partir de l'any que ve seran fetes pel nou equip.

Com els ha afectat la situació de la pandèmia?

Ens ha afectat. Jo vaig dotar la fundació dels diners per fer-la i per invertir-los per tal de pagar el que la fundació gasta cada any, que són bastants diners. Però és clar, ara hi ha gent que no ens pot pagar el lloguer [dels actius immobiliaris que té la Fundació] que ens pagava abans. Si el llogater és la Caixa, i em paga un milió a l'any, la Caixa segueix pagant, però n'hi ha altres que pagaven això i ara em demanen que els ho rebaixi...

M'agradaria parlar del seu vessant més polític. Vostè és un home catalanista. Això forma part de la tradició familiar? Catalanista no, jo estimo el meu país. O dit d'una altra manera, soc catalanista en la mesura que el que no pot

ser és ser català i no estimar-te el país on has nascut i on has viscut, el que t'han ensenyat i el que has vist.

Ha tingut mai la temptació de tenir una presència política?

No. M'estimo el meu país i m'agrada que el meu país conegui la seva història. A la història de Catalunya vam tenir un rei extraordinari, en Jaume I. El compromís de Casp ens va fer molt de mal. Ferran el Catòlic va fer el disbarat de casar-se amb la reina de Castella. Els objectius de Castella, en no tenir mar, eren conquerir el territori que tenia a sota, van arribar fins a Granada. En canvi, l'objectiu del rei d'Aragó era expandir-se pel Mediterrani, i aquí es va trencar una mica la filosofia del país. Llavors va venir un Àustria, que va tornar a canviar la filosofia del país. Vam descobrir Amèrica i ens va donar molt diner, la qual cosa ens va permetre comprar més soldats i fer més guerres, però l'or d'Amèrica, entre el que ens fotien els pirates anglesos i el que pagàvem de cànon als holandesos, aquí només n'arribava un 25%, i hi havia un moment en què el que arribava aquí s'acaba, com tot. Això passa sempre i a tot arreu: els diners, si els gastes se t'acaben. Era un imperi, però el que Anglaterra i França volien era destruir l'imperi. Primer ens escudàvem en una creença, que és molt respectable, que és l'església, però l'església també ha anat variant amb el temps. Nosaltres vam conquerir tot Sud-Amèrica amb la bandera i la creu. Els anglesos van conquerir les seves colònies amb la bandera i amb el benefici, i això fa que, quan els has ensenyat a guanyar diners, sempre quedi una arrel. Mentre que amb la bandera i la creu, l'arrel que queda és que tots aquests països que després es van independitzar són més catòlics ells que nosaltres. No hi ha lligams. Espanya ha estat un gran imperi, però no és un gran país. I Catalunya, quan Felip V va ser rei d'Espanya, ens va donar categoria de colònia. I, a més, com que eren Borbons, doncs ho tenien molt clar!

En els últims anys hem assistit un procés d'intentar fer de Madrid una gran capital.

El Gran Madrid!

Vostè, que ho ha viscut professionalment, quina visió té d'aquest procés?

Jo crec que serà sempre un fracàs, perquè no té un govern que miri per tot l'estat; és un govern que només mira per Madrid. Qui manen són els grans constructors. Ara es veurà, [amb el judici a Bárcenas], quan se sàpiga qui ha pagat el PP. L'han pagat empreses, i això és corrupció. Pel que fa al tema d'Espanya i Catalunya, el veig molt malament per part d'Espanya i molt complicat per part de Catalunya. Crec que no ens en sortirem. I els catalans també tenim defectes. No me'ls facis dir, perquè tothom els sap.

Durant molts anys el catalanisme va fer una política més de *conllevancia* i de peix al cove.

Sí, i de refermar l'esperit de Catalunya.

Jo no tinc fills, i conec els fills dels meus amics, però no conec els nets dels meus amics. Però els fills dels meus amics em diuen, i t'ho diuen en castellà, que "*mis hijos votarán a Vox*". Això està passant. I això vol dir que el franquisme encara no ha acabat.

Vostè ha estat amic, i encara ho és, d'en Jordi Pujol.

Sí, perquè crec que li han fet una gran injustícia. No se li ha reconegut que els millors anys de Catalunya els vam tenir amb en Pujol; a més, ell no és un penques. Es va sacrificar pel país, i li van robar el banc. Els seus fills, alguns d'ells, van pensar que, com que a ell li havien robat el banc, li podien demanar que tanqués els ulls. A Pujol la política el podia, i dels fills se'n cuidava menys, i li van sortir com li van sortir. Però ell no s'ha embutxacat ni un duro. Els diners no li han interessat mai: sempre era per Catalunya. Podria tenir una visió correcta o equivocada, però el que és segur és que estimava Catalunya.

En parla, d'aquesta qüestió, amb ell?

Està desfet, moralment. No en vol parlar, d'això. Però és un gran tipus. I va fer la política que [convenia] en aquell moment. Potser hauria pogut apretar una mica més, però... Ell va voler reafirmar les arrels catalanes, i va passar per sobre d'altres coses. Va tenir els vots i la gent, i va donar tranquil·litat als catalans, els va donar benestar, es van fer empreses importants. En el fons el diner ho domina tot.

Com ha viscut vostè el Procés?

Aquí hi ha una massa de gent que veritablement sent Catalunya com a pròpia, i això lligat a un moment difícil econòmicament. No tenim una economia industrial com teníem abans, que era molt diferent, ara ha de ser una economia més moderna. I això costa.

És clar. La recerca podríem dir mediàtica dels mitjans de comunicació avui dia es carregarà el petit comerç i el comerç de proximitat, això farà molt de mal a les famílies, a les botigues. Això mata molt l'economia del país. Llavors, què tenim? El turisme. El sol no ens el treu ningú, però és clar, et passa una cosa d'aquestes com la Covid i... Crec que ho passarem malament. Entenc que els que tenen molts diners no volen que res canviï, i els que no troben feina volen que tot canviï, caram! Són dos

objectius contraposats. Potser el que té més diners ha de ser més generós. Et diuen: “Oh, a Madrid no paguen Patrimoni ni Successions, i aquí sí”. I han d'entendre que aquí ho han de pagar perquè tenim una medicina molt bona i s'ha de pagar. Cobrant malament, els metges, però tenim una bona medicina. I aquí la gent no se'n vol adonar, o tant li fa. El nivell de vida és car, i això no entenc per què no ho diuen els polítics. “*Aquí pagamos 17 o 18.000 millones de euros, y nos dan 3.000. ¿A dónde va, la diferencia?*”. Doncs va per Extremadura, per Andalusia, per Múrcia. I és clar, aquests són vots. I aquells vots, els treus això i desapareixen. No hi ha ningú que governi Espanya que vulgui treure aquestes condicions. És molt difícil. Jo, com que me n'aniré aviat, penso que ja s'ho faran. Em sap greu, però és així.

I aquí els partits catalanistes, cadascú té la seva prioritat. Aquí el gran problema, per a mi, va ser un doble error: primer, quan en Mas va fer “el pas al costat”, quan el que hauria hagut de fet és tornar a convocar eleccions, i, després, desfer Convergència. Convergència representava molt l'esperit de Catalunya. Una gent moderada, que estimava el país, que entenia que el país tenia les seves mancances.

Creu que en aquest sentit hi ha hagut una certa pèrdua d'autoritat moral per part del catalanisme?

Això ho pensa molta gent, però ningú no s'atreveix a dir-ho. I després potser també hi ha un altre factor: com que no hi ha feina, la gent creu que a través dels partits polítics té la possibilitat de guanyar-se la vida. No és el mateix els polítics que tenim ara i els que teníem fa trenta anys. Mentrestant, tots els bancs ja són a Madrid. Madrid és molt de dretes. Es va fer molt malament, la transició, i encara ara se celebren els quaranta anys del Cop d'Estat! No sé com no es pregunten què vam fer malament. A més, tots ho saben, perquè de la reunió de Lleida amb el general Armada, se'n van assabentar tots els partits. El rei sabia de què anava. Després el rei va reaccionar i va fer marxa enrere. Però si els que saben el que saben no donen un cop a la taula, ja hem begut oli.

No el veig gaire optimista...

Tu sí?

No m'ho faci dir! Hi havia una època en què els turistes venien a visitar el Palau de la Música o el Parc Güell, i això respon a una època en què hi havia una burgesia que era molt conscient del seu rol, però avui dia això seria més complicat.

Ara et diuen que ja paguen impostos. Però això no té res a veure.

Vostè també els paga, suposo.

Bé, la Fundació no paga impostos, però jo em vaig despendre d'una part molt important del meu patrimoni. De cop. I quan la Fundació no hi arriba, els diners els he

de posar jo. L'avantatge és que no tinc fills. La dona l'he de deixar arreglada, i després Déu dirà.

Ara fa uns mesos, vostè va donar un ajut a la Fundació Miró perquè ho està passant malament amb la pandèmia, però no s'hi va sumar pas gaire gent.

Ningú! Jo ho vaig fer perquè en Miró és el pintor que m'agrada més i no podia deixar que la seva Fundació ho passés malament. Però jo dintre del capital que hi ha a Catalunya, soc un merda. Un merda! Hi ha molta gent a Catalunya que té mil vegades més que jo. I, en canvi, els seus nets voten tots Vox. Jo no tinc fills, i conec els fills dels meus amics, però no conec els nets dels meus amics. Però els fills dels meus amics em diuen, i t'ho diuen en castellà, que “*mis hijos votarán a Vox*”. Això està passant. I això vol dir que el franquisme encara no ha acabat. La gent s'hi trobava còmoda, amb en Franco.

Vostè ha fet noranta anys fa poc. Què li queda per fer?

Vacunar-me del virus i viure tres o quatre anys més perquè tinc dos o tres projectes bonics que m'agradaria acabar.

Els podem esmentar?

No, perquè si no surten, no cal donar esperances. La meva il·lusió és fer que aquesta Fundació funcioni bé. Crec que l'estic portant bé, primer amb la Glòria i ara amb l'Àlex, que és un bon element. Tinc un director general per al tema econòmic que ho porta bé. És potser una mica jove, però és l'únic parent que tinc, és un net de la meva germana. I espero que entre tots ho facin bé.

Se sent agraït per la societat catalana? Se li ha reconegut la feina que està fent?

Bé, no ho he esperat mai cap reconeixement. M'han donat els premis que m'han donat, i els que no m'han donat tant se me'n foten, però jo no he esperat mai que ningú em reconegui res, perquè la gent no és de reconèixer coses. Hi ha gent a qui li agrada i s'ho treballa, però jo no m'ho treballa. Sóc aquí tot el dia!

Veig que té l'agenda molt plena! És una persona molt activa, encara. Què fa, al llarg d'un dia?

Bé, has de treballar en alguna cosa que et faci il·lusió. I mirar d'inculcar el teu pensament perquè no te'l destrossin. Això és el que intento. A més, em passo tot el dia a la Fundació. Al matí faig una mica de gimnàstica, perquè tinc una mica de dificultat, amb això del coronavirus: els mesos de confinament em van sentar fatal. Faig gimnàstica, em canvio, arribo al despatx a quarts d'onze, lleigeixo el correu, atenc gent com ara tu, i a la tarda treballa. Avui no perquè vull veure el partit de les set del Barcelona. Però estic ocupat tot el dia! Ja m'ho diu la meva dona: visc per a la Fundació. Jo li dic que també visc amb ella, i ella em corregeix: “*A mi me mantienes, pero vives para la Fundació*”. ■